

SÁRKÖZI TÜNDE – SZABÓ ÁRON

A Kofoed Iskola

Dán modell a hajléktalanok és más, hátrányos helyzetű emberek képzésére, munkaerő-piaci helyzetük javítására

2010 nyarán rövid ideig a koppenhágai Kofoed Iskola vendégei lehettünk. Beszámolónkban megpróbáljuk az olvasóknak bemutatni ennek az összetett, szociális és munkaerő-piaci szolgáltatásokat ötvöző intézményrendszernek a kialakulását, céljait, működését a különböző, hátrányos helyzetű emberek, köztük a hajléktalanok hatékonyabb segítése érdekében. A szervezet története jól szemlélteti azokat a társadalmi, gondolkodásbeli változásokat, amelyekre válaszul újabb és újabb szakmai megoldások születtek. A szociális munka, a szociálpedagógia és a közösségépítés elemei keverednek a képzések színes választékával, és minden a társadalmi integrációt célozza meg. Reméljük, beszámolónk mások érdeklődését is felkelti, és így Magyarországon is létrejöhet egy ehhez hasonló intézmény.

A Kofoed Iskola, amelynek központja és egyben első intézménye Koppenhágában található, a szociálisan marginalizált és munkanélküli embereket segíti abban, hogy önmagukon képesek legyenek segíteni. Teszik mindezt az oktatáson, képzésen és tanműhelyekben folyó munkákon keresztül. Módszerüket „segítségadást az önsegítéshez” néven illetik, ez a központi gondolata az intézményben folyó szakmai munkának.

Mint az alábbiakban látni fogjuk, az iskola története, fejlődése szorosan összekapcsolódik a hajléktalanság kezelésével, bár az intézmény nem e cél mentén alakult. Az alapító kifejezetten munkanélküliek számára hozta létre, mégis szinte az első perctől fogva, az intézménynek foglalkoznia kellett a hajléktalanokkal is.

Az iskola története

A kezdetek (1928–1935)

Az iskolát Hans Christian Kofoed sekrestyés alapította 1928-ban, Koppenhágában. Intézményét az akkori magas munkanélküliség okozta problémák miatt hozta életre, és eltökélt szándéka volt mindazokon segíteni, akik munkanélküliként nem voltak képesek önmaguk és családjuk eltartására, viszont dolgozni szerettek volna. Az iskola ősállapota, első verziója a plébánia alagsorában valósult meg és négy műhelynek adott helyet: cipőjavító, asztalos, kosárkészítő és kefekötő műhelyek. Az iskola 1928 márciusában nyitotta meg először kapuit az első néhány jelentkező számára. Félév alatt az iskolába járók száma jócskán megsokszorozódott. Olyannyira, hogy az 1928-as év második felére már új épületet kellett keresniük, ahol elférnek a műhelyek és a bennük tanulók. Egy lerobbant gyárépületet sikerült megkapniuk az önkormányzattól, amit úgy ahogy sikerült felújítaniuk. Ekkor már a hajléktalan ellátást működtető szervezet is érdekelte az intézmény, és felkérték Kofoedet az együttműködésre, abban, hogy koppenhágai hajléktalan embereket is fogadjanak.

Az épület annyira rossz állapotban volt, hogy háromnegyed év után Kofoed újabb befogadó helyet keresett az iskolának. 1929 novemberében egy tengerészeti kórház alsó szintjén folytathatták a működést, és egészen 1935-ig itt is maradhattak. Itt újabb fejlődésnek indulhatott az iskola és a módszer, melynek során ismét a munkanélküliek kerültek középpontba.

A műhelyek mellett fontos újításként létrejött egy mosakodó/tisztálkodó helyiség és egy mosoda is. Kofoednek fontos célja volt a személyes higiéné megvalósítása a tanulóknál, valamint a ruházat rendben tartása. Az a tanuló, aki régi ruháit tisztán tartotta és megjavította, kaphatott új ruhát az iskolától. Kofoed 1929-ben fogalmazta meg az iskola vezéreszméjét, a „segítségadást az önségítéshez”. Nagyjából az induló műhelyek működtek továbbra is, ám egyre több produktumot állítottak elő a tanulók, amit a túlkínálat miatt nem volt könnyű értékesíteni. Az iskola finanszírozása a kezdeti időszakban (azaz hosszú éveken keresztül) nagyon bizonytalan lábakon nyugodott. Kofoed gyakran a saját pénzét tette bele az iskola működtetésébe, illetve a legtöbb munkatárs önkéntes munkát végzett.

A hajléktalan-ellátó rendszerrel való együttműködés is bizonytalanná vált, mivel a központi iroda elvárása a hajléktalanokkal kapcsolatban egy leginkább semmit nem nyújtó melegedő féle ellátás volt, ennek fenntartása viszont teljes mértékben különbözött Kofoed szempontjaitól. Kofoed arra törekedett, hogy az iskola önfenntartóvá váljék, és saját kormányzó testülettel bírjon. Ez 1930-ra valósult meg, és bár a biztos finanszírozás még ekkorra sem valósult meg, de jó pár támogató segítette az intézmény működését. Mint fentebb említettem már, a dolgozók nagy része is önkéntes munkát végzett, vagy nagyon csekély fizetést kapott.

Az iskola tehát a tanműhelyekkel kezdte meg működését, de Kofoed nemcsak ebben gondolkozott. Szerette volna mihamarabb beindítani az oktatást is. Ezt 1930–31-ben vezette be. Az első időszakban mindössze az angol és német nyelv oktatására korlátozódott az új tevékenység. A tanítást az esti időszakokra tették, azaz miután befejeződött a munka a

tanműhelyekben. A következő téli félévben már 16 féle óra közül lehetett választani, pl. matematika, dán, francia nyelv, állampolgári ismeretek, elsősegély nyújtás, torna, ének.

Az oktatási részleg munkáját hamarosan a koppenhágai oktatási hatóság is elismerte, így a tanárok fizetéshez jutottak.

Az iskola az első hét évben hatalmas fejlődést mutatott, mind a tevékenységeit, mind a tanulók létszámát illetően. Ennek ellenére 1935 januárjában újra helyet kellett keresni működésükhöz, mivel a tengerészeti kórház alsó szintjét el kellett hagyniuk.

A módszer fejlődése (1936–1945)

Átmeneti megoldások után 1936-ban új helyszínen folytatták a munkát, ahol a „Kofoed módszer” komoly fejlődésen ment keresztül. A legfontosabb, új módszerelem bevezetése a munkakártya volt, amit minden tanuló, aki belépett a rendszerbe, megkapott. A kártyán a különböző részlegek vezetői pontozták az elvégzett munka vagy feladat (pl. mosakodás, reggeli torna, vitaminfogyasztás) fejében, és a pontok más-más szolgáltatás igénybevételére jogosítottak fel (pl. reggeli kávé, ing, zokni, ebéd stb.). A lényeg végül is az, hogy ha valamit tett a tanuló önmagért, azt megjutalmazta a rendszer, a jutalmak „bevételezése” végeredményeképpen a tanulók munkaképes állapotba kerültek, azaz képesek voltak megjeleníteni egy állásinterjún. A kártyarendszer nagyszerűen bevált.

A fejlődés folytatása: új telephely beüzemelése, „gyakorló iskola”, új szolgáltatások

A második világháború ideje alatt az iskolát bővítették egy vidéki farmmal, ahol létrehoztak egy gyakorló iskolát. Ez a hely 50 tanulót tudott befogadni.

Ebben az időszakban megváltozott a tanulók összetétele: egyre több beilleszkedési nehézséggel küzdő fiatal jelent meg az iskolában. Megnőtt azoknak a száma is, akik vidékről vándoroltak Koppenhágába, és e beköltözők egy része rövid időn belül hajléktalanná vált, mivel nem tudták a lakhatásukat fizetni. Ebben az időben ugyanis Koppenhágában nagyon magasak voltak az albérleti díjak, így gyakran még a munkával rendelkezők sem tudták fizetni a lakásokat. A hajléktalanság kezelése érdekében templomokban és plébániákon helyezték el a hajléktalan embereket. Sokan működtettek illegális szállásokat.

1945-ben Kofoed az iskola egy részét átalakította szállónak, 125 férőhelyet hozva létre. A szállást ingyen lehetett igénybe venni, az iskola azonban elvárta, hogy minden vendég 25 perces tornán vegyen részt, lefűdjön, borotválkozzon és kipucolja a cipőjét. Kofoed csak krízis szállóként akarta működtetni, a szükségre való tekintettel. Este 19.30-kor nyitott a szálló, reggel reggelizhettek a bent alvók, és aki nem akart elmenni a városba, bekapcsolódhatott az iskola programjaiba.

Kofoed azonban nemcsak ennyit tett a hajléktalan ügygel kapcso-

latban. Ezekben az években indította be az éjszakai körutakat, amelyek során az utcán (vasúti kocsikban, hajókban és raktárépületekben) lévő, fiatal hajléktalanokat felkutatták és bevitték az iskolába. Ez szokásosan az éjszaka közepén történt, amikor is az iskolába érkeztük után a következő szolgáltatásban részesültek: ennivalót és kávét kínáltak nekik, majd ezek után éjféλι kabaré következett, neves előadók szereplésével. A kabaré után ott alhattak, és a következő napon tájékoztatást kaptak az iskola működéséről. Sajnos az iskolának nem volt elég kapacitása arra, hogy minden fiatal hajléktalant elszállásoljon ezekben az években. Sőt, a projekt legpezsgőbb időszakában a városvezetés két helyiséget is visszavett az iskolától, ezért pl. egy olyan teremben altatták a hajléktalan fiatalokat, ahol este 11-ig foglalkozás volt. Mindenesetre a migráció Koppenhága felé megoldatlan maradt, hiába kereste pl. Kofoed a megoldást vidéken, az egyházközségek látogatásainak alkalmával.

Ez nem jelentette azt, hogy Kofoednek ne támadnának újabb és újabb ötletei. 1946-ban az iskola megnyitott egy vacsorázós éttermet és egy alkoholmentes lokált, ahol szórakoztató műsorokat adtak. Az ötlet mögött az állt, hogy este, munka után a fiatal hajléktalanok ne a kocsimákba vagy egyéb szórakozóhelyekre menjenek, hanem Kofoedékhez. A szórakoztató esteken kívül beszélgetős esteket is szerveztek, amelyek Kofoed-pontokat értek. 1948-ban vezették be az azóta is létező intézményi pénzt, a Kofoed-dollárt. Ezt az iskolában végzett munkával lehetett megkeresni, és az étteremben, illetve bárban lehetett elkölteni.

Újabb költözés, stabilizálódás, az alapító halála

Az élet így még inkább felpörgött az intézményben, és lassan újra kinőttek az éppen aktuális helyüket. A végveszély amúgy is újra elérte az intézményt az 1947–48-as évben: a finanszírozás ismét tarthatatlanná vált. Hosszú bonyodalmak után többoldalú segítséggel sikerült megszerezni azt a helyet, ahol az intézmény hosszasan megtelepedett, és 1951-ben megkezdheték a munkát a Dronningensgadén. Sajnálatos módon az alapító már nem sokáig élvezhette a megállapodottságot, 1952 októberében autóbalesetben meghalt.

Az iskola azonban fejlődött tovább, az ötvenes években rendkívüli módon megnőtt a tanulók száma, annak ellenére, hogy magas foglalkoztatási arány és gyarapodó gazdaság volt jellemző Dániára. A tanulók csoportjai egyre komolyabb szociális és pszichológiai problémákkal jelentkeztek. Ezért is vált szükségessé az egyre személyesebb és intenzívebb kapcsolat velük.

Beindítottak egy 3 hónapos intenzív kurzust is. Napi 8 órás elméleti és gyakorlati oktatást foglalt magába a program, ezzel szoktatva vissza a tanulókat a rendes munkavégzés gyakorlatához. A tanulók bent laktak és étkeztek az iskolában és heti jövedelmet is kaptak. Ennek felét félre kellett tenniük, hogy a 3 hónap letelte után, a munkába álláskor legyen egy kis tartalékuk. Ezt tekinthetjük a rehabilitációs munka kezdetének.

Felújították az iskola szálló részét is, ahol akkoriban 82 embert tudtak fogadni. Az iskola munkatársai igyekeztek minél több szociális problémát rendezni a bent lakók életében. A tanulóknak segítettek abban, hogy

megfizethető lakhatást találjanak. 1957-ben 1860 férfival álltak kapcsolatban, akiknek fele gyakorlatilag hajléktalan volt.

Meghatározó része volt az ötvenes évek munkájának a hajléktalan embereken való segítség. Szállójuk egész évben üzemelt, folyamatos telt-házzal. Az igénybevevők éjszakákért fizettek. A vendégek fele 25 év alatti férfi volt. Akik igénybe vették az éjszakai szállást, használhatták a tisztálkodási részleget, az éttermet és az oktatást is.

*A munkanélküliség kezelésétől a rehabilitációig;
az 1950-es és 1960-as évek*

Az 1950-es években a gazdaság Dániában annyira felpörgött, hogy gyakorlatilag alig volt munkanélküli, ezért gyakran kérdezték meg az iskola munkatársaitól, hogy vajon miért is van szükség az intézményre. Az iskolába viszont egyre több tanuló jelentkezett. Mi is állt e jelenség mögött?

Amikor az intézmény a '30-as években megkezdte működését, a fő probléma a munkanélküliség volt, az iskola küldetése pedig ennek a kezelése. Konkrétan olyan helyzetbe és állapotba akarták hozni a tanulókat, hogy azok képesek legyenek munkát vállalni. Az '50-es években azonban más jellegű problémákkal kellett szembenézni. A munkanélküliség csak egy tünet volt, amely mögött sok más tényező állt: szociális hátrányok, oktatási hiányosságok, szegénység, kapcsolatnélküliség.

A nagy többség 2 hét és 6 hónap között vette igénybe az iskola szolgáltatásait. Kofoed utódja, Erhard Jorgensen fogalmazta meg, hogy az iskola célja már nem a munkanélküliség kezelése, hanem a rehabilitáció. A Gyakorló Iskolában is hasonló tendenciák jelentek meg. Az iskola céljai között megjelent az, hogy a tanulókat képesek legyenek megfelelő hosszúságú ideig bent tartani a képzésekben (6–9 hónap), szemben az átlagos 3 hónappal. Ebben áttörést hozott a Marshall segélyből fölépített új tanműhely (1954), amelyben fa- és fémmegmunkálást lehetett tanulni, és ezekből végzettséget is szerezni. Ez újabb motivációs erőt jelentett a tanulóknak.

Ebben az évben (1954) egy pszichiáter is csatlakozott az intézményhez, aki felméréseket és tanácsadói munkát végzett. A tanulók egyharmadánál kezelést tartott szükségesnek.

További jelentős problémák a funkcionális analfabétizmus és a diszlexiás gondok voltak. Ez ügyben együttműködést építettek ki egy speciális iskolával.

Az 1960-as év fordulópontnak bizonyult az iskola életében. Egyre fiatalabb és problémásabb tanulók kerültek be az intézménybe.

1961-ben az iskola szállóját áttelepítették egy 30 főt befogadni képes házba. Ezt többnek szánták, mint szállónak, és otthonosabb körülményeket akartak benne biztosítani a hajlék nélküli tanulóknak. A férőhelyek egy részét tanműhelyekben dolgozóknak foglalták le. A tanműhelyes kurzust ezáltal 1961-ben rehabilitációs intézményként ismerték el.

A tanműhely kurzus a szakmai tárgyak mellett egyéb közismereti tárgyakat is tartalmazott. Két szociális tanácsadó is csatlakozott a projekthez, akik a munkába állást és a lakhatást segítették. Ha valaki munkába

állt a városban, még bent lakhatott az intézményben, majd ha lakhatást is talált, még mindig visszajárhatott enni.

1963-ban az iskolavezetőség úgy döntött, hogy az iskolát egész évben nyitva tartják. Minden nap reggel 6 órától este 11-ig nyitva állt. Ebben az évben törölték el a pontozó kártya használatát is, mivel a rendszerben túl bonyolulttá vált a kezelése.

A '60-as évek közepétől egyre nagyobb problémákat okozott a tanulók között mind gyakoribbá váló alkoholbetegség. Az alapszabályozás az volt, hogy tanuló részegen nem vehetett részt az iskola programjaiban. Viszont egyre többen próbálkoztak ilyen állapotban bejutni az intézménybe. 1967-ben az iskola megnyitotta alkoholklubját. Tették mindezt azért, mert rádöbbenek, hogy az alkoholos állapotban lévők elküldésétől és józan állapotuk elérésének pusztá reményétől nem fog megoldódni a probléma.

A klinika egy irodából, egy háromágyas hálóból, egy 12 ágyas hálóból és egy fürdőből állt. Csoportterápiával, orvosi konzultációval, a szociális tanácsadók bevonásával igyekeztek a megfelelő kezelést megadni. Nagy eredmények azonban nem születtek, a várakozások ellenére sem, így ezt az ellátást lassan visszafejlesztették.

Az 1970-es évek problémái és az azokra adott válaszok, új helyre költözés

A '70-es évek elején az alkoholklubja többször is átalakításon ment keresztül. Ez összefüggésben állt azzal is, hogy a tanulók alkoholfogyasztási szokásai egyre súlyosabb problémákat okoztak az iskola működésében.

A tanulók között fokozatosan növekedett a finn és norvég fiatalok létszáma. Főleg a finnek voltak igen rossz állapotban, ők nagyon fiatalokként is nagyon komolyan alkoholizáltak. Az iskola szomszédsága egyre rosszabbul tűrte az alkoholos állapotban lévő tanulók utcai jeleneteit (utcanívás, koldulás, vizezés, tolvajlás), és elkezdtek protestálni az iskola ellen.

Az iskola két dolgot tett ennek megelőzésének érdekében: egyrészt beengedték az alkoholos állapotban lévőket és az alkoholt is az iskolaudvarra, másrészt 24 órás nyitva tartásban voltak, hogy a tanulók ne a környező épületek nyitott részein aludjanak. Mint a későbbiekben látni fogjuk, ez a két intézkedés újabb problémákat okozott.

Az iskola a megnövekedett tanulói létszám és a fent említett problémák miatt egyre lepusztultabbá vált. Minden egyes helyiség legalább két célt szolgált, éjjel és nappal egyaránt.

Többféle megoldás felmerült, majd egy szerencsés körülménynek köszönhetően (egy gazdag olajmágnás támogató a halála után jelentős vagyont hagyott az iskolára) lehetővé vált, hogy új épület megvásárlásán gondolkozzanak. Most már nyilvánvaló volt, hogy nagy méretű helyre van szükségük. Végül is egy telket találtak a Nyrnberggaden, ahová építkezni szerettek volna. Hosszas tárgyalások és különböző problémák okán elhúzódt az új ingatlanba költözés, de végül is 1975-ben elfoglalhatták

új helyüket, ami dupla akkora területet jelentett, mint az előző és ahol jelenleg is működik az iskola.

A Nyrnbergadéra költözés után igen sokféle foglalkozást kínáltak a tanulóknak. A legnyitottabb alkalmak a szolgáltatási szektorban voltak: itt nagyjából azt csinálhattak a tanulók, amit akartak, olvashattak, kártyázhattak, tévézhettek, mosakodhattak, ehettek.

A tanácsadói szektorban négyféle iroda volt, mellettük a napi doktori, nővéri konzultáció is helyet kapott. Ide költözött az alkoholklínika is, ahol 14 beteget tudtak ellátni egyszerre. Mellettük 38 ágy volt, sürgősségi célokra, mint pl. hajléktalanság vagy más komoly probléma. De ezeken kívül az irányadó, új szabályozás az volt, hogy az iskolában nem lehet lakni.

A harmadik részleg volt az oktatásé, a negyedik a tanműhelyeké.

Az iskola tehát mindenféle szempontból megnövekedett, területileg és a kínált szolgáltatások szintjén egyaránt.

Ugyanakkor a finanszírozási problémák fennmaradtak, ezért pl. többször kellett redukálni a szolgáltatásokat. 1973-ban bezárták az alkoholklínikát, és csökkentették a nyitvatartási időt.

A Gyakorló Iskola teljesen külön vált finanszírozásilag is és vezetését illetően is, majd levált az anyaintézményről.

1976-ban született közös megállapodás abban, hogy az iskola és a fiatalok otthona kapjon állami finanszírozást. A tanműhely kurzusok már régebb óta megbízhatóan finanszírozódtak, mint rehabilitációs ellátás. Fennmaradt a kérdés, hogy a magán támogatásokat hogyan használhatja az iskola, és mennyiben válik állami intézménnyé. Végül is 1984-ben született meg a végső megállapodás, miszerint az iskola megtarthatja az általa gyűjtött pénzeket, amit a tanulók segítésére valamint segítő programokra fordíthat, és ugyanakkor az állami költségvetés hozzájárul a fenntartáshoz.

A '70-es években megszorodott az idegen nyelvű tanulók létszáma. Ez a létszámnövekedés 1979-ben tetőzött. Ekkor a tanulói összlétszám 46 százaléka volt külföldi. Legtöbben a finnek, norvégok, svédok voltak, és az egyre reprezentánsabb grönlandiak.

Többségüknek elementáris szükségleteik voltak: étel és lakhatás tekintetében is segíteni kellett őket. 1977-78-ban több mint 600 tanuló nem volt képes gondoskodni önmagáról.

1972-73-ban kezdték elkülöníteni a grönlandiakat egy speciális csoportba. Többségük 25 év alatt volt. Nemcsak nyelvi problémáik voltak, de erős kultúrsokk is érte őket, hiszen az erősen tradicionális grönlandi társadalomból kellett volna beilleszkedniük az ipari dán társadalomba.

Az iskola ezért hamarosan elindított egy klubot a grönlandiaknak. A velük való munka a '80-as években vált intenzívebbé. Létrehoztak egy grönlandi szekciót és két grönlandi tanácsadót is alkalmaztak. Céljuk a grönlandi identitás és büszkeség feltámasztása volt, ezért pl. grönlandi népzene, táncot, gyöngymunkát és a hagyományos ételek főzését is tanították.

A munka eredményeként többen hazatértek Grönlandra, kétharmaduk pedig munkát, vagy tanulási lehetőséget kapott.

Az 1980-as évek működési reformja

Az 1970-es évek vége felé az alkoholprobléma annyira felerősödött, hogy már komolyan veszélyeztette az intézmény normális működését.

Mivel a tanulók bevihették az alkoholt az intézmény udvarára, az ivászat elfajult és gyakorivá váltak a verekedések, a rombolások, rongálások. Gyakran még a munkatársakat is megfenyegették és a rendőrséget is sokszor kellett kihívni, hogy elszállítsák a legnagyobb bajkeverőket. Egyre többen kerültek passzív állapotba, keresményüket alkoholra költötték, majd az alkohol klinikán próbáltak kijózanodni.

Ez az erősödő destruktív hangulat vezetett oda, hogy 1982-ben pedagógiai reformot hajtott végre az intézmény. A lényeg az volt, hogy a gondoskodásról és biztonságban tartásról eltolják a hangsúlyt az aktív részvétel felé. A felelősséget újra a tanulók kezébe helyezték, annak érdekében, hogy aktívan tegyenek meg a saját érdekükben dolgokat. Az ingyenes szolgáltatásokat leépítették, és a tanuló múltja helyett a jelenre és a jövőre koncentráltak. Ezzel azt akarták erősíteni, hogy az iskola a tanulás helye, nem pedig szálló vagy rekreációs központ.

Az ivást az iskolán belül megtiltották. Újra fókuszba került az eredeti Kofoed vezéreszme: „nem azért segítünk, hogy kiségyünk, hanem azért, hogy felépítsünk”.

Visszaállt a régi rend, újra tenni kellett először valamit azért, hogy a tanuló a szolgáltatásokból részesülhessen.

A termelési műhely létrehozása volt a reform forduló pontja. Ezt kifejezetten azoknak hozták létre, akik nem voltak képesek konstruktívan működni az iskolában.

A műhelybe bárki jelentkezhett és végezhetett valamilyen munkát, annak érdekében, hogy megkeresse pl. az ebédjegyét. Az ingyen szolgáltatásokat csak a nagyon elesetteknek tartották fenn a továbbiakban. A műhelyben egyszerű munkákat végeztek, olyanokat, amelyekbe bárki bekapcsolódhatott.

Másik, fontos eleme volt a reformnak a Kofoed-dollár visszaállítása a rendszerbe (ezt előzőleg, 1963-ban kivonták a forgalomból). A Kofoed-dollárért az iskola berkein belül lehet ételt, cigarettát, tanuláshoz segédanyagokat, buszjegyeket vásárolni. A dollárt gyűjteni is lehet, mondjuk egy bicikli vagy rádió megvásárlása érdekében. A fizetőeszközt a tanulók motiválása érdekében is állították vissza.

Az 1990-es évek, strukturális változások

A tanulók problémái átrendeződtek ebben az időszakban. Az alapvető nehézségek a többség számára rendezhetőek (lakhatás, étkezés), még ha munkanélküliek, akkor is. Sokkal inkább életvezetési nehézségekkel, pszichés problémákkal és kapcsolati hiányosságokkal kellett szembenézni, és azokat kellett kezelni.

A nyolcvanas évek végén, kilencvenes évek elején az iskolának strukturális változásokat is végre kellett hajtani, finanszírozási okok miatt is. Először is a nyitva tartást csökkentették. Reggel 7-től este 17 óráig tartott nyitva az intézmény, egységesen egész évben. Ez különösen a rekreá-

ciós programokat és a szállós programokat érintette fájón. A kilencvenes években továbbcsökkentették a nyitva tartást: reggel 8 órától du. 16-ig.

A kilencvenes években próbálták még tudatosabban megfogalmazni az iskola céljait, miszerint nemcsak a tanulói aktivitás a fontos, hanem az is, hogy mi az eredménye ennek az aktivitásnak.

Az egyik fő érték továbbra is az, hogy az iskola nyitva áll bárki előtt, akinek megoldandó szociális problémái vannak. Ugyanakkor ennek a nyitottságnak a tanulói aktivitásban kell folytatódnia, azaz abban, hogy a tanuló képes legyen önmagáért tenni dolgokat. Az iskola nem szálló és nem is rehabilitációs intézmény, de tartalmaz ezekből bizonyos elemeket, egy iskolai rendszer keretében.

Az iskola szerkezetét a következő négy pedagógiai részlegben jelenítették meg, újra:

- A termelési műhely, ahol a leggyengébb állapotú tanulók elkezdhetik a munkát.
- Az oktatási részleg, aminek elsődleges célja a tanuló személyes fejlesztése.
- A tanműhely kurzus, ahol a munkára felkészítés folyik.
- A tanácsadói részleg, ahol szociális, tanulmányi, munkakeresési és személyes fejlesztési kérdésekben lehet a tanácsadókhoz fordulni.

Az iskola szerkezeti megújulása azt eredményezte, hogy sokféle problémával küszködő, nagyszámú tanulónak tudtak sokféle szolgáltatást, elfoglaltságot nyújtani.

A reform fontos bázisa lett az újabb szolgáltatások létrehozásának, mint pl. munkára felkészítés, kereskedelmi projektek, bevándorlók programjai, nappali ellátás komoly pszichoszociális problémákkal küzdő fiataloknak.

A műhelyek is egyre jobban specializálódtak, ennek következtében pl. a termelési műhely 3 különböző részre szakadt.

Az oktatási részen a reform a tanmeneteket érintette; minden tanárnak 6 hónapra előre kellett tervet készítenie a kurzusairól. A kurzusterveket katalógusba gyűjtötték, és félévente szétküldték a partner intézményekbe. A kurzusokra előre be kellett jelentkezni, ellentétben a régi gyakorlattal, amikor is bármikor be lehetett kapcsolódni. Az érdeklődés nem esett vissza, sőt, várólisták alakultak ki.

A reform kiterjedt a munkatársi együttműködés megújítására is, valamint az adatgyűjtésre, amely alapjává válhatott a későbbi statisztikáknak.

Új projektek

A bevándorlók számára többféle programot indítottak be a kilencvenes években. Ilyen volt az intenzív dán nyelv oktatás, a kulturális információk átadása és a munkára való felkészítés. Az arab nők számára biciklizés-oktatást szerveztek.

Az iskola fontos utcai munkája a hajléktalanok között 2001 óta működik. Koppenhága centrumában tartanak fenn speciális nappali melegedőt, ahol a hajléktalanok fürödhetnek, ruhát kaphatnak, kávézhatnak.

A munkatársak naponta 25–30 emberrel állnak kapcsolatban. Tanulók és önkéntesek is segítenek a munkában. A cél a kapcsolat építése, az iskola megismertetése velük.

A jelen

Az iskola két fő irányban nyújt lehetőségeket a tanulóknak:

- szakmai műhelyekben dolgozhatnak, próbálhatják ki magukat
- oktatási órákon vehetnek részt.

A két fajta foglalkozást kombinálhatják is egymással. Az iskola egyik alapvetése, hogy nyitott intézményként működik, tehát bárki jelentkezhet és részt vehet az iskola programjaiban, aki legálisan tartózkodik Dániában.

TANULÓK A MUNKAERŐPIACON BETÖLTÖTT SZEREPÜK SZERINT

Az iskola tanulói legjellemzőbben a szociális ellátásuk szerint szociális támogatásban és korai nyugdíjazásban részesülő emberek.

Azok, akik nem részesülhetnek munkanélküli ellátásban, szociális támogatást kapnak, amely még mindig elegendő, ahhoz, hogy minimális szinten fenntartsák magukat. 2009-ben a tanulók 43,8 százaléka részesült szociális támogatásban, tehát a társaság nagy része, majdnem a fele kerül ki ebből a kategóriából az iskolában.

Korai nyugdíjazásban bárki részesülhet 18 éves kora után, aki nem képes a munkaerőpiacon elhelyezkedni valamilyen súlyos mentális, illetve pszichiátriai ok folytán. A tanulók 30,2 százaléka részesül ebben az ellátásban.

Munkanélküli ellátásban jelenleg két évig lehet részesülni, az ellátás folyósításának feltétele a Munkaügyi Központtal való együttműködés. A dán Munkaügyi Központok internetes adatlapot működtetnek ügyfeleik számára, a regisztrált munkanélkülieknek hetente egyszer kell bejelentkezniük ezen az oldalon. Az oldal tartalmazza az adataikat, önéletrajzukat, és az oldalon megjelennek a Munkaügyi Központ által felkínált munkalehetőségek.

A Kofoed Iskolának külön megállapodása van a Munkaügyi Központtal arról, hogy azoknak a tanulóknak, akiket a Munkaügyi Központ küld, heti 25 órát, tehát napi 5 órát kell kötelezően eltöltenük az iskolában. A műhelyvezetőknek, illetve az oktatási tanácsadóknak kell jelentést készíteniük a tanulókról a Munkaügyi Központ számára. Ha valaki nem jelenik meg a kötelező foglalkozáson, a műhelyvezetőnek még aznap jelenteni kell a hiányzást a Munkaügyi Központnak. 2009-ben a tanulók 9,8 százaléka részesült munkanélküli ellátásban.

A tanulók további 5 százaléka rokkantsági nyugdíjban részesül, 3 százaléuk öregségi nyugdíjban, 2,9 százaléuk pedig karkedvezményes nyugdíjban (ez a 60-dik életévtől vehető igénybe). A tanulók 1,2 százaléka semmilyen ellátásban nem részesül, 4 százaléuk pedig másfajta ellátást kap.

Hajléktalanellátás külföldön

TANULÓK, ÉLETKOR SZERINT

A tanulók egyre inkább a közép korosztályból kerülnek ki. Kisebbségben vannak a fiatalok (29 év alattiak). 2009-ben a tanulók 11 százaléka volt 18–29 év között, 16,7 százaléka volt 30–39 év között. A legjellemzőbb korosztály a 40–49 év közöttieké, ők a tanulók 30,4 százalékát alkotják. Utánuk következik a második legjelentősebb csoport, az 50–59 év közöttiek, ők a tanulók 26,7 százalékát adják. Jelentős a 60 és 69 év közöttiek aránya is: 13,2 százalék. Tehát, mint látjuk, a 40 és 60 év között lévő tanulók létszáma a legjelentősebb az iskolában.

A TANULÓK ISKOLÁZOTTSÁGA

2009-ben a tanulók közel fele az alacsony iskolázottságúak közül kerül ki: 26,3 százaléknak van általános iskolai végzettsége, 20,7 százaléknak pedig 9 osztályos végzettsége. Szakiskolába (ahol valamilyen szakmára képezik a tanulókat) 15,8 százalékuk járt, főiskolára 11,6%. Egyetemre 0,7 százalékuk járt. 3,2 százaléknak semmilyen végzettsége sincs.

A TANULÓK SZÁRMAZÁSA

A tanulók kb. fele Dániából származik (52,8%). Grönlandról 8,3 százalékuk érkezett. Közel-Keletről és Észak-Afrikából 15% jött, Afrika egyéb országaiból 5,7%. Ázsiából jött a diákok 6,5 százaléka, Törökországból 3,2%, Kelet-Európából 2,5%.

TANULÓK LAKHATÁS SZERINT

A tanulók jelentős része (82,9%) valamilyen (bérelt, vagy saját tulajdonú) lakásban él. Bérelt szobában 5,8 százaléka lakik a tanulóknak, 2,6 százalékuk valamilyen, hajléktalanok számára fönntartott lakhatási formában, 2% a Kofoed iskola intézményeiben, 1 százalékuk a Christianiában, és 3,5 százalékuknak nincs hol laknia.

MŰHELYEK

A műhelybeli képzések rövid és hosszú távra is szólhatnak. A műhelyek egy része (konyha, nyomda, művészeti) a fő épületben (ez egy 4 szintes hatalmas gyárépület) található, bizonyos műhelyek pedig az udvaron elkülönülten kis faházakban (textiles, újra feldolgozó műhely, grönlandi workshop) vagy nagyobb épületekben (pl. autószerelő műhely, faipari műhely, termelési műhely) vannak.

A műhelyek tanárai mindig hivatásos szakemberei a megfelelő szakterületnek, és ők felelősek a képzésért és a vezetésért. A műhelymegbeszélések során közösen dolgozzák ki a tanulókkal a cselekvési tervet az elkövetkező időszakra. Általában közösen étkeznek is (műhely-reggelik

és közös ebédek). A tanulók közül többen a műhelymunka mellett egyéb tanulmányokat is folytatnak az iskolában.

TANÁCSADÁS

Mindegyik műhely munkáját szociális tanácsadók segítik, szoros együttműködésben a többi munkatárssal. Az ő feladatuk cselekvési tervet és munkatervet kidolgozni egy-egy tanulót illetően. Szoros együttműködésben dolgoznak az iskola pszichológusával és az iskola minden tanulójának felajánlják tanácsadói munkájukat. Pszichológus, családi tanácsadó és jogász is segíti a tanulókat tanácsadással (de terápiát nem folytatnak).

KÁVÉZÓ-EBÉDLŐ

Az iskolának nagyon fontos része az ebédlő, ahol 400 tanuló étkezik naponta. Reggel 7.30 és 8.30 között van nyitva, tehát reggeliző lehetőséget nyújt, illetve ebédidőben, azaz 11.30 és 13 óra között. Az itt működő konyhában dolgozók megtanulhatják, hogyan készítsenek meleg ételeket, dán szendvicseket, süteményeket, valamint a vendégek kiszolgálását, az egész létesítmény tisztán tartását. A tanulók csoportban dolgoznak és minden folyamatot kipróbálnak, megtanulnak ebben a nagy konyhában.

Az ebédlő másik nagyon fontos funkciója az, hogy közösséget teremtsen az iskolában dolgozók és tanulók számára.

Érdekes volt megfigyelni e közösségi működés dinamikáját, hiszen mi magunk is nap mint nap itt ebédeltünk. Valóban finom és minőségi ételeket kaptunk, általában 2 fő étel közül lehetett választani, valamint az utána következő desszertek közül. Az árak nagyon jutányosak voltak, egy fő étel 20–25 koronába került (a városban kb. 80 korona alatt nem lehet ilyen minőségű ételhez jutni.) A tanulók nagy része ételcsekkel jut hozzá ebédjéhez, amit 1 óra munkával, illetve műhelyben való részvétellel tudnak megkeresni. Ez mindnyájuk számára nagy segítség, mert lehetséges, hogy különben nem jutnának naponta meleg ételhez.

Egyes műhelyek tagjai szokásosan együtt ebédelnek, sokszor nem is az ebédlőben, hanem beviszik az ételt saját műhely helyiségükbe, vagy az udvaron található padokra települnek.

NYITOTT MŰHELY

A nyitott műhely kreatív, „csináld magad” műhely, ahol a tanulóknak lehetőségük van varrni, kötni, bútorokat javítani, ékszereket készíteni és még sok egyéb dolgot csinálni. Ez a műhely az, ahol internetezhetnek is a tanulók, a munkaórák kezdete, hossza teljesen szabadon választható, a legfontosabb célkitűzés a szociális kapcsolatok kialakulása, az önértékelési problémák oldása. A reintegrációs út első, laza, alacsonyküszöbű műhelye az iskolában.

Hajléktalanellátás külföldön

NYOMDA

Az iskola rendelkezik egy nyomdával, digitális nyomdagépekkel, professzionális legmodernebb technikával. A tanulók itt elsajátíthatják a nyomdászati munkák alapvető fogásait: kijelölések, szerkesztések, dokumentumok kezelése, képek és grafikák szerkesztése.

A műhely kiszolgálja az iskola valamennyi nyomtatott szükségletét és külső megrendeléseket is vállal.

RUHA- ÉS BÚTORRAKTÁR

A ruha- és bútorraktár használt adomány ruhákat, illetve bútorokat gyűjt, raktároz, javít, tisztít és osztja el. A ruharaktár egyszersmind egy nagyon kellemes közösségi hely, és egyben dinamikus műhely.

TERMELÉSI MŰHELY – PRODUCTION WORKSHOP

A legkevésbé jó adottságú tanulóknak nyújt munkalehetőséget. A műhely 26 tanulót tud foglalkoztatni, maximum 3 órát lehet dolgozni itt egy nap során, azoknak akik szeretnének Kofoed-dollárt keresni. A munkafeltételeket nagyban igazítják a tanulók adottságaihoz. Fontos a jó atmoszféra és a szociális kapcsolatok létesítése.

A műhely hangulata oldott, elfogadó, sok nevetésre, beszélgetésre, kávézásra van lehetőség munka közben. A műhelyben a munkafolyamatokat a tanulók közül kikerülő ügyesebb emberek felügyelik, irányítják és együtt is dolgoznak a többiekkel. A munkafolyamatok általában nagyon egyszerűek, de a precíz munkavégzés fontos elvárás mindenki felé. Lásd egy egyszerű példán, az egyik munkacsoportnál 10 db csavart és 4 db műanyag alkatrészt kellett zacskóba csomagolni. Nagyon fontos a helyes mennyiség, gyakran ugyanis a megbízások elvesztését is hozhatja a rosszul elvégzett munka. Tehát a laza, otthonos hangulat mellett nagyon odafigyeltek az elvégzendő munka minőségére, érdekes volt látni, hogy szándékosan kerülnek mindenfajta verseny helyzetet a tanulók között. Az elvégzett munka mennyisége nem szerepel a legfontosabb szempontok között.

Az elvégzendő munkafeladatok piaci megrendelésekre épülnek, amelyeket egyre nehezebb megtartaniuk, az olcsó kínai munkaerővel versenyben.

A műhely reggel 7-kor kinyit és egészen délig bármikor be lehet kapcsolódni a munkába. Szünetet a dolgozók bármikor tarthatnak és ingyen kávézhatnak. Egy óra munkavégzés fejében ebédjegyet kapnak. A műhely tanulói főként két nagy csoportból kerülnek ki: a hajléktalanokból és pszichés betegek közül, akiket az iskola munkatársai a „leggyengébb, legsérülékenyebb” tanulóknak neveznek. A munka mellett bekapcsolódhatnak az iskola többi programjába is, ez azonban nem túl gyakori.

Mindenki számára érezhetően nagyon fontos a szociális kapcsolatok megélésének lehetősége. Az egyik tanuló elmagyarázta, hogy a műhely-

ben használt nyelv és kommunikációs sémák nagyban eltérnek attól, amit az utcán italozva használnak egymás között.

A műhelyben a tanulókkal együtt dolgoznak önkéntesek is, akik ugyanazt a feladatot végzik, mint a munkafelügyelők.

Egy napot töltöttünk ezen a helyen és azt tapasztaltuk, hogy valóban jó hangulatú, nyitott helyről van szó, ahol a tanulóknak megvan a lehetőségük a rugalmas munkavégzésre. Biztosan nagy segítség ez a műhely azon embereknek, akik a „piaci” munkahelyeken már nem lennének képesek működni, illetve azoknak is, aki még nem képesek erre, ám a cél velük kapcsolatban a normál munkavégzés érdekében végzett rehabilitáció.

AUTÓJAVÍTÓ ÉS SZÁLLÍTMÁNYOZÓ EGYSÉG

Az autószerelők karbantartják az iskola autóit, azaz autókat, motorbicikliket és egyéb közlekedési eszközöket is szerelnek, külső megrendelőknek is. A tanulókat megtanítják arra, hogyan működik a motor, és hogy kell kijavítani az egyszerűbb hibákat. A szállítmányozó egység végzi az iskola számára szükséges szállításokat. Itt a tanuló munkája az adomány ruhák, illetve bútorok raktárba szállítása. Az egység néhány, kisméretű teherautóval rendelkezik, amelyekhez meg lehet szerezni a vezetői engedélyt is. Az iskola autóvezetői oktatást is tart, amelyen sokan részt vesznek.

SZÉPEN ÉS TISZTÁN TAKARÍTÓ CSAPAT

A tanulók feladata tisztán tartani az iskola épületeit, a mosodákban dolgozni és recepciós feladatokat ellátni. A tanulók itt sok embert megismerhetnek és sok más, egyéb munkát végző műhely tevékenységébe is beleláthatnak. A munka sokoldalú.

A mosoda külső megrendelésekre is dolgozik, nemcsak a belső igényeket szolgálja ki.

MŰHELY MÁS ETNIKUMÚ ASSZONYOKNAK

A szépen és tisztán takarító csapat különleges ajánlata a más nemzetiségű nők számára egy külön műhely. Az ajánlat kombinálja a dán nyelvtanulást és az iskolai takarítás alapvető feladatainak elsajátítását. Az asszonyok általában délelőtt dolgoznak, és a dán nyelvórákra délután járnak. Hetente egyszer a tanóra az iskola konyhájába kerül, ahol az asszonyok közösen főznek, a tanárral együtt.

IPAROS HÁZ

Az iparos ház több műhelyrészből áll össze: fényező-festő műhely, asztalos műhely, épületasztalos műhely.

Hajléktalanellátás külföldön

Ezek a műhelyek felelősek a festésért, a javításokért és felújításokért az iskolában, amelyek anyaga fa. Ugyanitt készülnek asztalok, lócák, faesztergályos termékek, melyeket a féléves vásáron a látogatóknak értékesítenek. A tanulók kombinálhatják munkájukat mindhárom műhelyrészben.

Szintén külső megrendelésekre is dolgoznak, valamint a dolgozók saját maguknak is készíthetnek használati tárgyakat.

GRÖNLANDI PROJEKT

A Kofoed Iskola külön projektet működtet a Grönlandról áttelepült, szociálisan sérülékeny grönlandi emberek számára.

Grönland a Dán Királyság önkormányzó része, hatalmas nagy terület, a világ legnagyobb szigete, ami nem kontinens. Mindössze 57 000 lakója van, akik a nyugati partvonalon élnek. A lakosság 88 százaléka inuit és dán-inuit keverék. A lakosság fő bevétele a halászásból származik. 2007-től az arany és rubint bányászását is megkezdtek.

Grönland egészen az 1940-es évekig nagyjából teljesen elzártan élt a világ többi részétől. A második világháborúban egy kissé kinyílt az ország, mivel kereskedtek az USA-val, illetve Kanadával.

1953-ban némi önállóságot kapott, majd 1979-ben önkormányzóvá vált. 2009 óta teljes autonómiát élvez a Dán Királyságon belül, a dán kormány csak a külügyeket és az ország védelmét irányítja.

Grönland egyre inkább az önálló országgá válás felé tart, a dánoknak viszont az a félelmük, hogy nem tudják az önállóságukat megőrizni.

Grönlandon az emberek tehát hihetetlenül gyors változásokat éltek meg a második világháború óta: a tradicionális életforma néhány évtized alatt felbomlott, és teljesen új életmódra kellett átállniuk. A háború után a nyugati fejlődéssel együtt az alkohol is megérkezett az országba, ami komoly problémákat okozott. Az 1960-as, 1970-es években született gyermekek közül sokan a Kofoed Iskola tanulói, ők általában komoly elhanyagolás, bántalmazás áldozatai voltak a saját családjukban, Grönlandon, legtöbbször a szülők alkoholizálása miatt. Ők később átjöttek Dániába, egy új élet reményében, de feldolgozatlan problémáik és rossz munkaerő-piaci helyzetük miatt a társadalom szélén, gyakorlatilag a hajléktalanságban találták magukat. Helyzetüket súlyosbítja, hogy dánul nem, vagy kevéssé beszélnek. Mivel dán állampolgárok, semmilyen pluszjuttatásban (pl. ingyenes nyelvoktatásban) nem részesülnek. Kb. 2000 grönlandi embert érint ez a probléma Koppenhágában.

A Kofoed Iskola ajánlata a veszélyeztetett grönlandi emberek számára:

- a városban működtetnek egy nappali melegedőt, klub-foglalkozásokkal
- egy irodát, szemben a melegedővel
- tanműhelyt az iskolában
- lakóotthont grönlandi nők számára.

A tanműhelyben hagyományos tevékenységeket igyekeznek feléleszteni: a nők gyöngyöt fűznek, varrnak, szőrméből különböző tárgyakat készítenek (lábbelik, párnák, játékok), egyéb ruhadarabokat varrnak. A

férfiak kajákat készítenek, javítanak, csontból, szappankőből faragnak dísztárgyakat, illetve karbantartási munkákba is belefolyanak, festenek például.

A workshop nagyon kellemes, jó hangulatú helynek tűnt, családi légkörrel. Ez az előnye és egyben a hátránya is. A grönlandi tanulók viszonylag szeparáltan mozognak a saját workshopjukban, saját társaságukon kívül nem nagyon keverednek másokkal.

Amikor meglátogattuk őket a műhelyben, velünk nagyon kedvesek voltak, egyikükkel-másikkal beszélgetni is tudtunk. Aktivitási szintjük nagyon alacsony volt.

Többször is meglátogattuk őket, általában az udvaron üldögéltek a faházuk előtt, és cigiztek, intenzíven. Egymással intim beszélgetésekben voltak, a saját, kívülálló füllel egzotikusnak hangzó nyelvet használva. Sokat köhögtek, amit csak azért jegyezek meg, mert ennyire csúnyán tényleg csak őket hallottuk köhögni az intézményben. Nem mellesleg ők a leginkább érintettek a tbc-t illetően is. Az asszonyok számára elsősorban konyhai feladatokat és kézműves munkákat kínálnak fel, ezeket helyel-közzel el is végzik.

A férfiak segédkeznek a karbantartó munkákban, a hagyományos foglalatosságok közül pedig a kajaképítésre, illetve javításra, illetve ékszerek készítésére, szappankő faragására van lehetőségük. Abban az időszakban, amikor mi voltunk ott, nagyon alacsony volt az aktivitási szintjük. Ez egyébként komoly fejtörést okozott a két műhelyvezetőnek, akik közül az egyik – egy nagyon kedves hölgy – szintén grönlandi származású, és a saját nyelvükön beszél a műhelytagokkal.

A városi nappali melegedőben is hasonló hangulatot találtunk: sok kedves és mosolygós grönlandi ült teljes csöndben a tv előtt. Egy abszurd, de azt hiszem, nagyon jellemző esetnek is szemtanúi voltunk: a házban lakó, fiatalabb pár egy tagjának ellopták az egyik biciklikerekét. A férfi felháborodva rontott be a melegedőbe, gondolván, hogy a tettes itt tartózkodik. Felhevülten előadta vádjait a tévésző társaságnak, akik továbbra is teljes csendben, kis mosollyal az arcukon ültek, és meg se moccantak, nem is reagáltak. A férfi válasz híján távozott.

A lakóotthon, amelyet grönlandi nőknek tartanak fenn, a kertvárosi részben található. Egy idősebb pár hagyta a házat örökségként az iskolára. Egyszerre 5 nő kaphat itt elhelyezést, általában 1 évre. A szobákon kívül közös konyha, nappali, terápiás helyiség és kis kert áll a lakók rendelkezésére. A lakók dolgoznak vagy tanulnak, napközben nem tartózkodnak a házban. Hetente egyszer közösségi programot szervez számukra a szociális munkás.

Oktatás

Az iskola körülbelül 150 tanfolyamot kínál. Ezek a kurzusok fontos részei az útnak, mely elvezet a munkához.

Oktatási tanácsadók

Az iskolai oktatásba való bekapcsolódáshoz először az oktatási tanácsadókkal kell találkozniuk az új jelentkezőknek. A tanácsadók minden nap 9 és 12 óra között állnak rendelkezésre. Az oktatási tanácsadók feladata az új jelentkező megismerése, az iskola és az oktatási program bemutatása, és a közös gondolkodás azon, hogy mely kurzusok lennének a legmegfelelőbbek a jelentkezők számára. Együtt választják ki az órákat, amelyeken a tanuló szeretne részt venni, és az adatokat közösen felvezetik egy regisztrációs papírra, amely tartalmazza az órarendet is. A tanuló bármikor megváltoztathatja a tanórainak összeállítását, illetve kombinálhatja a műhelymunkákkal is, de ilyenkor mindig egyeztetnie kell az oktatási tanácsadójával. Minimum háromhavonta köteles minden tanuló találkozni az oktatási tanácsadójával. Azon tanulókról, akik munkanélküli támogatásban részesülnek, háromhavonként részletes állapot-, illetve előmeneteli jelentést kell leadni a Munkaügyi Központnak. Ezt a jelentést a tanácsadók a tanulókkal együtt készítik el.

Néhány ajánlat a hosszú listáról:

KREATÍV CSOPORT

Az iskolában nagyon sok kézműves foglalkozás elérhető, pl. kerámia, festés, bőrzés, ötvösség, varrás. Ezek a kreatív kurzusok sok tanuló számára életteli teliek, és a foglalkozások során sokat tanulhatnak önmagukról is. Az elkészült terméket megnézhetik, használhatják. Az iskola féléves vásárain el is adhatják.

NYELVEK

A tanulók fele nem dán. Sokuknak komoly problémáik vannak az írással és a dán beszéddel. Ugyanakkor kezdő dán nyelvi csoportot nem tartanak az iskolában, ezt más nyelviskolákban kell elsajátítaniuk. A menekültek számára ingyenes nyelvvoktatást biztosít a dán kormány.

A Kofoed Iskolában a dán nyelvi osztályokat kombinálják kulturális ismeretekkel, tehát ez inkább a dán társadalom, kultúra megismerését szolgálja.

Más nyelveket is oktatnak, mint pl. spanyolt és németet.

ÁLTALÁNOS TANTÁRGYAK

Az oktatási részleg sokféle különböző képzést ajánl, mint pl. filozófia, pszichológia, matematika, csillagászat.

SZÁMÍTÓGÉPES ÉS IT KÉPZÉS

Az alapvető számítógépes ismeret a modern élet szükséges velejárója. Sok tanulónak csak csekély ismeretei vannak ezen a területen. Az IT részleg széles spektrumban kínál képzéseket.

Fodrászat

A tanulók itt az iskola hajvágó szalonjában dolgoznak, ahol az iskola diákjai közül sok vendég adódik. Azonkívül, hogy elsajátítják a különböző szakmai fortélyokat, nagy hangsúlyt fektetnek arra, hogy milyen stílusban foglalkozzanak az ügyfelekkel. A szakmát azonban itt nem tudják megszerezni, ez csak egy gyakorló hely, ahol kipróbálhatják magukat, esetleg inspirációt kapnak ehhez a foglalkozáshoz.

AUTÓS ISKOLA

Az iskolának saját autós iskolája van. Itt az iskola tanulói és az iskolán kívüli munkanélküliek fizetség ellenében megszerezhetik a jogosítványt. Az iskola nagy hangsúlyt fektet a gyakorlati oktatásra is. Az autós iskola tanára sokat tapasztalt dolgozó, akinek nagy gyakorlata van a speciális problémákban is. Azok, akiknek szükségük van rá, speciális segítséget kapnak az elméleti résznél. Az autós iskola része a dán hivatalos autós iskola egyesületnek.

Egyéb szolgáltatások

KOFOED PINCE A HAJLÉKTALANOKÉRT

A hajléktalan emberek a leginkább marginalizálódtak. Problémáik messzebb mutatnak annál, minthogy nincs hely, ahol élhetnének – az alkohollal, illetve a drogozással, a pszichés állapotaikkal kell folyamatosan küszködniük. A dán rendszerben igazából hajlék nélküli dán állampolgár nem létezik. A dán hajléktalanok havi 4000 korona szociális ellátásra és egyágyas szobára jogosultak. Ez a helyzet jól tapinthatóvá teszi, milyen törékeny és tág a hajléktalan definíció. Dániában igyekeznek e terminust nem használni, ehelyett a „szociálisan sérült” kifejezést részesítik előnyben, mivel a „hajléktalan” kifejezés értelmét veszítette, és megbélyegző. Érdekes tapasztalni azt, amit eddig is tudtunk, hogy a hajléktalanság nem a hajlék nélküliség megfelelője.

Az utcán élő emberek Koppenhágában 99 százalékban nem dán állampolgárok, a legtöbben lengyel nemzetiségűek.

A hajléktalanok a sokféle problémájuk, köztük a külföldiek az illegális itt-tartózkodásuk miatt nem tudnak bekapcsolódni az iskola műhelyeibe és tanfolyamaiba.

Ezért próbálják saját, biztonságos terepükön megszólítani őket, és ezért hoztak létre Koppenhága centrumában egy találkozási helyet a szá-

mukra. A Kofoed Pince a nappali melegedő, a ruharaktár és a népfürdő kombinációja. Másik funkciója az iskola utcai munkájának biztosítása. Nem az a cél, hogy újabb melegedőt hozzanak létre, hanem egy bizalommal teli kapcsolatot igyekeznek létrehozni a városban élő hajléktalanokkal, valamint kiépíteni a hidat az iskola felé, és a szociális juttatásokról információkat adni.

A Pince ajánlatát sokszor helyi boltok adományai is színesítik – a kliensek pl. pékárut vihetnek magukkal.

Az itt dolgozó kollégák: 4 állandó munkatárs, 2 önkéntes segítő, és egy projekt munkatárs.

A Pince együttműködik a többi hajléktalanellátó szervvel és az önkormányzatokkal.

A reggeli órákban, konkrétan 8 és 9 óra között tartanak nyitva. Ekkor jöhetnek be a kliensek problémáikkal, beszélgetni, kávézni ill. információkat kérni. Ha valakinek hosszabb beszélgetésre van szüksége, a nyitvatartási időn kívül visszatérhet a szociális munkásokhoz, egy előre egyeztetett időpontban. Ilyenkor segítséget kaphatnak hivatalos ügyeik intézésében.

A Pince nagyon szigorú szabályokat hoz és a szabályok be nem tartóit kitiltja. A Pince helyisége a belvárosban kimondottan exkluzív helyen található. Működésük során igyekeznek minimalizálni a lakókkal a felmerülő konfliktusokat, mivel a háztól bérlik a helyiséget, 10 évre. A másik, nagyon szigorúan vett szabály az alkohol-, illetve drogfogyasztás tilalma.

Az utcai szociális munkások innen indulnak biciklivel, illetve gyalog, hogy felkeressék a többi hajléktalan embert. Mint megtudtuk, az utcán élő hajléktalan emberek közül legtöbben más országokból érkezett férfiak, a legnagyobb csoportot a lengyelek képezik. A városvezetés, reagálva a problémára, a külföldi hajléktalan emberek hazatérését próbálja segíteni. A Pince egyik munkatársa egy cseh származású szociális munkás, aki csehül, lengyelül és oroszul is jól beszél, ezért ő az, aki a kommunikációban segít.

Mi is részt vettünk az utcai munkában. A város olyan pontjait érintettük, ahol hajléktalan emberek gyakran bukkannak fel. Munkamódszerük: az ismert hajléktalan embereket teával, kávéval kínálják, közben az általános helyzetfelmérés jegyében, az aktuális problémákra koncentrálnak beszélgetnek. Mivel esett az eső, az esőtől védett helyeket vettük sorra. A munkamódszerükhöz az is hozzá tartozik, hogy ismeretlen hajléktalant nem szólítanak meg, a felesleges konfliktusok, illetve tévedések elkerülése okán. Fontos megálló a városban a Központi Vasútállomás, ahol általában sok hajléktalan ember gyűlik össze.

A külföldi hajléktalan emberek semmilyen hivatalos ellátásra nem jogosultak. Az orvosi ellátások közül is csak sürgősségi ellátást vehetnek térítésmentesen igénybe. A külföldi hajléktalan emberek azonban még ezek ellenére is sokszor könnyebbnek érzik a feltételeket, mint odahaza. Gyakori, hogy az üvegek gyűjtése az utcán már magában elégséges összeget teremt a napi étel (alkohol) megszerzéséhez. A Pince egyik most futó projektje a lengyel nemzetiségű hajléktalan emberek meggyőzése a hazatérés érdekében, valamint hazaszállításuk megszervezése, a lengyel Kofoed iskolákkal együttműködésben.

A lengyelországi iskola kiemelten kezeli a tanulók alkoholmentes életmódja elérésének célját, és bentlakásos intézményként erősen strukturálja a napirendjüket. Ezek a feltételek a nem kellően felkészített hajléktalan embereket sokszor visszatérésre készítik.

A dán állampolgárságú hajléktalan emberek bőséges ellátást kapnak, amely azonban gyakran nem kellően serkenti a saját motivációt és önerőt. A Pince vezetője szerint az utcalap árusításából nagyon komoly, akár napi 800 korona, vagy ennél nagyobb összeg is megszerezhető. Külön csoportot képeznek az utcán élő hajléktalanok között a grönlandi emberek (férfiak és nők egyaránt). Számukra külön találkozó-helyet (nappali melegedőt) hozott létre a Kofoed Iskola a városban. Ők a Pincébe nem járnak.

FIATALOK LAKHATÁSI PROGRAMJA

A fiatalok tipikus problémája, hogy megszűnt a munkájuk, vagy kikerültek az iskolából és emiatt kallódnak az utcán, aminek hatására kíséreként gyakran a szerhasználat is megjelenik az életükben. Nehezen strukturálják a napjaikat, szegényes szociális hálóval rendelkeznek, és néhányuk ténylegesen hajléktalan. Körülbelül 50 fiatal lakik a lakóotthonokban és általában egy évre kötnek szerződést. A lakóotthonból való távozás után kb. 50 százalékuknak lesz saját lakhatása. Az iskola négy olyan lakóotthont működtet, ahol a lakók saját maguk felelősek a főzésért, a tisztaságért, a kert állapotáért.

Mindegyik lakóotthon viszonylag közel helyezkedik el az iskolához. A mai elképzelés a fiatalok gondozásában az iskolába való integráció. Dániában a szakképzések 4 évesek, aminek rövidítésére nincs mód. A lakóotthon lakói közül így sokan iskolába járnak. A Kofoed Iskolában főleg a szállítmányozási tanműhelybe küldik őket, ahol a hivatásos jogosítványt megszerezhetik.

Összegzés

A Kofoed Iskola rengeteg változatos programot, képzési- és munkalehetőséget kínál a szociálisan rászoruló emberek számára. Közösséget teremt és kapcsolati lehetőségeket is nyújt.

Az alapító a munkanélküliség elleni harc leküzdésére hozta létre, de az évtizedeken keresztül tartó fejlődési, épülési folyamat sok minden más programot is beemelt az iskola működésébe.

Legfontosabb alapelvei: a nyitottság és a szociális munka összefonódása a szociálpedagógiával, valamint az aktivitás és motiváció felébresztése a tanulóknál.

A hajléktalanság kezelésével több ponton fonódik össze az iskola. Ezek közül a legjelentősebbek: a termelési műhelyen, a grönlandi projekten keresztül, a Kofoed Melegedőn, illetve Pincén és a fiatalok lakóotthonain keresztül.

Számunkra nagyon pozitív élmény volt megismerni ezt a különleges intézményt, és reméljük, nemsokára Magyarországon is lesz mód hasonló intézményt működtetni.